

MIRCEA ELIADE

În curte la Dionis

nuvele

Prefață
Ion Bogdan Lefter

CUPRINS

<i>Scurtă introducere în nuvelistica lui Mircea Eliade</i>	5
Les trois grâces	11
Șanțurile	51
Ivan	71
Uniforme de general	109
Incognito la Buchenwald	158
În curte la Dionis	184
Tinerete fără de tinerete... ..	228

pacitatea de multiplicare a celulelor, ajungând la „autoregenerare“. Cele trei femei operate de cancer, deci vindecate, îi devin paciente, iar el le face să rămână tinere. Din păcate, doar pe jumătate, fiindcă experimentul e întrerupt de autoritățile comuniste (dimensiunea politică a prozei eliadești postbelice – discutată doar de critica din exil, în anii '70-'80, ignorată astăzi – fiind vizibilă și în alte nuvele, ca și în *Noaptea de Sânziene*). Ca urmare, supraviețuitoarea pe care o vedem la final, Euphrosyna Mincu (Frusinel), îmbătrânită, de șaptezeci de ani, cum apare la ușa lui Filip Zalomit, fost amic al doctorului Tătaru, e totuși tânără jumătate de an. Așa i se înfățișase celui din urmă, în pădurea în care acesta, doctorul Tătaru, își găsise sfârșitul, căzând accidental sau – poate – vrând să încheie conturile, din moment ce își văzuse utopia cu ochii. Alternanța dintre tinerețe și bătrânețe reia mitul Persephonei, care-și împarte viața între Pământ și Infern (referința apare în text). Ideea răsturnării în benign a proliferării organice maligne e extraordinar de interesantă, infuzată – în plus – cu sugestii filozofice privitoare la viață, moarte, destin. Totul dezvăluit treptat, într-un scenariu polițist („milițist“) „lacunar“, creator de tensiune narativă și, la final, o dată cu apariția bătrânei/tinerei Frusinel/Persephone – tulburător.

Pe scurt: un prozator de (re)citit și de (re)valorizat. Foarte sus...

Ion Bogdan LEFTER

LES TROIS GRÂCES

– Este curios că s-a gândit la asta... Că ultimele lui cuvinte au fost astea: *Les trois Grâces*...

Aproape 39 de ani. De fapt, 39 de ani fără trei săptămâni. La câțiva kilometri de Vevey, în pădure. Dacă nu l-ar fi trezit lătratul câinelui, ar fi trecut pe lângă ele fără să le vadă. Probabil că încerca din nou – pentru a câta oară? – să găsească rima. Se încăpățănase să păstreze, întreg, numele latinesc: *Euphorbia moldavica id est impudica*... A întors speriat capul; un câine mare, negru se îndrepta spre ei, pe pietriș, și în fund, pe jumătate ascunse sub sălcii înalte și brazi, cele trei vile. Așa cum nu mai văzuse până atunci. Păreau izolate, și totuși comunicau între ele dar nu înțelegea cum. Le privea fascinat, nemaîndrăznind să clipească. (Câteva luni după aceea, Sidonia i-a spus, stăpânindu-și anevoie enervarea: „Știi, este pur și simplu un tic; dar dacă ai avea puțină voință... Pentru că, iartă-mă că ți-o repet, pentru cel care te privește...“ „Dar nu clipeșc întotdeauna, a întrerupt-o zâmbind. Când mă interesează ceva, un tablou, un peisagiu, o floare...“ „Nu vorbeam de flori, reluă Sidonia. Este meseria ta...“ Poate că atunci, în acea clipă, a înțeles. Cuvintele acelea, „meseria“, „este meseria ta“, i-au fost de-ajuns. A ridicat din umeri. „Înainte de toate, pentru mine, botanica este o pasiune; în al doilea rând, este o știință foarte precisă... În orice caz, te asigur, ticul, dacă se poate numi așa, nu-mi aparține. Nu aparține poetului, și nici naturalistului...“)

– Da, este într-adevăr curios, vorbi Hagi Pavel. Vreau să spun că și-a amintit de ele tocmai atunci, când... Se întrerupse brusc, încercând să-și înăbușe un suspin: Dumnezeu să-l ierte! adăugă coborând glasul.

Apoi întinse mâna și apucă paharul cu vin.

– *Les trois Grâces*, repetă absent Zalomit. *Les trois Grâces!*...

Ce casă de vis! Să poți lucra aici o vară întregă, să nu faci altceva decât să scrii!... Dar îl exaspera câinele. Se învățea în jurul lui, la câțiva metri, lătrând tot mai strident, neîndrăznind să-l privească și totuși cu capul neconținut îndreptat, amenințător, către el. Îi strigă, în glumă: „Potaiel!” încercând să-l îmblânzească. Atunci dădu cu ochii de tăblița de aramă și citi: *Les trois Grâces*. „Evident! Acum înțeleg!” șopti.

– Dar, în fond, despre ce este vorba? întrebă Nicoleanu. Ce-a vrut să spună?

Hagi Pavel își îndreptă privirile spre Zalomit și zâmbi trist.

– Tinerețe, spuse. Amintiri din tinerețe. De când eram toți trei la studii, în Elveția.

Își duse stângaci mâna la ochi și începu să se frece. Apoi, cu un oftat, își umplu din nou paharul.

– Eu le-am descoperit întâi, începu Zalomit, dar în duminica următoare i-am adus și pe ei să le admire. *Les trois Grâces*. Într-adevăr nu li se potrivea alt nume. Căci, deși erau trei, alcătuiau o unitate, dacă înțelegi ce vreau să spun. Le-a plăcut și lor, firește, dar eu eram pur și simplu îndrăgostit, de fiecare în parte și de toate trei laolaltă. Veneam să le văd în fiecare duminică. Am venit odată, toți trei, pe ninsoare. Zăpada era deja de câteva palme, dar ningeă întruna și printre brazi, după ce se aprinseseră luminile înăuntru, căci eram în ianuarie și se întuneca repede, printre brazi pareă ne-am fi aflat deodată într-un basm norvegian cu zâne...

– Am mai fost și altă dată pe zăpadă, îl întrerupse Hagi Pavel. Dar n-a mai fost așa frumos...

Zalomit clătină din cap.

– Nu, te înșeli. Pe zăpadă n-am fost decât o singură dată, în duminica aceea din ianuarie, în 1929 sau 1930.

Hagi Pavel îl privi curios.

– În nici un caz n-a putut fi în 1929, pentru că nu mă instalasem încă la Geneva. Și nici în 1930 n-a putut fi, pentru că vacanța aceea de iarnă o petrecusem în țară...

– Poate că nu vorbiți de același lucru, interveni Nicoleanu. După câțiva ani... amintirile, știți și dumneavoastră...

– Dar *Les trois Grâces* sunt mai mult decât amintiri din tinerețe, îl întrerupse Zalomit. Cel puțin pentru mine. Publicasem o plachetă de versuri, cu banii mei binecînteles. Fără nici un succes, de altfel. Lucram în vara aceea la un alt volum, mult mai pretențios. Eram pur și simplu entuziasmat de Paul Valery... Când le-am descoperit acolo, ascunse sub sălcii și brazi, mi-am spus: Să poți scrie aici, o vară întregă, singur, neștiut de nimeni...

Hagi Pavel se întoarse spre el, încruntându-se.

– Aflasem și numele arhitectului, continuă Zalomit, și l-am ținut minte multă vreme, poate zece-cincisprezece ani. Dar cu toată admirația mea, l-am uitat. Așa cum am uitat, de altfel, atâtea altele, adăugă încercând să zâmbească.

Hagi Pavel ridică de mai multe ori din umeri.

– Nu prea înțeleg la ce faci aluzie, spuse.

– În orice caz, e curios că astea au fost ultimele lui cuvinte, spuse Nicoleanu: *Les trois Grâces*.

– Cât se poate de curios, reluă Hagi Pavel. Fiecare dintre noi am avut multe aventuri în tinerețe; pe unele le-am uitat, de altele ne amintim doar pe jumătate. Ce l-o fi făcut pe Aurelian să-și aducă aminte tocmai de *Les Trois Grâces*? Poate pentru că, după atâția ani, ne aflam din nou împreună, noi, cei trei, care ne împrietenisem în timpul studiilor la Geneva. Dar aveam atâtea alte amintiri comune din Elveția! De ce și-o fi adus aminte de *Les trois Grasses*. Mai ales că, la drept vorbind, așa cum căzuserăm de acord cu toții, nu numai noi trei, ci și alți colegi de-ai noștri, numai două din ele erau propriu-zis grase. Yvonne era mai mult sau mai puțin așa cum trebuia să fie o elvețiană de douăzeci și cinci de ani.

Zalomit schimbă brusc poziția scaunului și-și încrucișă brațele pe masă.

– Cred că vorbim de două lucruri cu totul deosebite, care n-au nimic de-a face unul cu altul. Eu îți vorbeam de cele trei vile de lângă Vevey, care se numeau *Les trois Grâces*, și prin fața cărora

Zalomit ridică plictisit din umeri.

– Nu. Confunzi cu alte vile și căsuțe. *Les trois Grâces* n-aveau pitici și nici bazin.

– Poate confund, spuse Hagi Pavel. Dar sper că îți mai aduci aminte de Yvonne și de Henriette, și de o a treia fată, îmi scapă acum numele, cu care ne-am avut noi bine, iar unii din noi chiar foarte bine, aproape doi ani de zile... Ție îți plăcea la început Yvonne, dar nu cred că a fost mare pasiune...

– Da, Yvonne... Evident, îmi aduc aminte numele. Dar n-aș ști să-ți spun cum arăta... Iar despre celelalte două...

– Henriette era destul de grasă, dar era, cum spuneam noi atunci, dată dracului, avea pe vino încoace. Și era deșteaptă foc. Ții minte cum te tachina când ne întâlneam cu toții – noi trei, și ele trei – la „Cafe des Vosges”? Întâi striga grupului întreg: „*Vive la Roumanie!*” Apoi îți căuta privirile și adăuga: „*Vivent les alliés!*”

Zalomit ridică din nou din umeri zâmbind trist, intimidat.

– Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, dar nu-mi mai aduc aminte...

– Bine, înțeleg, continuă Hagi Pavel. Tu erai pasionat de poezie și de flori. Vedeai lumea altfel decât o vedeam noi. Și apoi, adăugă după o scurtă pauză, au trecut aproape patruzeci de ani...

– Dar n-am uitat nici pădurea de lângă Vevey, nici *Les trois Grâces*, deși, îți mărturisesc, nu m-am mai gândit la anumite întâmplări din tinerețea mea de vreo douăzeci și cinci de ani...

Tăcură toți, încurcați, evitând să se privească. Târziu, Hagi Pavel apucă brusc a doua sticlă și umplu paharele, cu mare grijă, ca și cum i-ar fi fost frică să nu-i tremure mâna.

– *À propos* de Yvonne, începu. Mai ții minte cum le numea Aurelian la început? Le spunea: *Deux ou trois Grasses*...

Zalomit îl privi din nou cu mare atenție, apoi zâmbi.

– Asta n-o putea spune atunci, pentru că în anii aceia nu se tradusese în franțuzește cartea lui Aldonis Huxley, *Two or Three Graces*. Dacă a spus-o, a spus-o mai târziu...

– Bine, bine; îl întrerupse Nicoleanu. Știm cu toții că memoria este așa cum sunt toate celelalte funcțiuni și facultăți: aproximativă și perisabilă. Dar, ca să revenim la ultimele cuvinte ale lui Aurelian Tătaru, ce credeți c-a vrut să spună?...

– Dumnezeu să-l ierte! murmură Hagi Pavel. Poate faptul că eram toți trei împreună, că ne reîntâlnisem toți trei după atâția ani, și tocmai aici, în munți, ca pe vremuri, când urcam spre Chamonix.

– Partea asta a Carpaților nu prea seamănă cu Elveția alpină, vorbi absent Zalomit. Dacă a vrut să ne spună ceva a vrut probabil să ne spună: „Îmi dau seama că sunt pierdut, dar nu mi-e frică, și nici vouă să nu vă fie frică de moarte”. Și poate a vrut să ne spună că moartea este o împlinire, o perfectă integrare a tuturor facultăților înalte cu care am fost dăruiti. Și n-a găsit, pe loc, o altă imagine sau poate n-a mai avut destule puteri să vorbească, și, deschizând ochii și văzându-ne pe amândoi acolo, lângă el, și-a adus aminte de perfecta armonie a celor trei vile, separate și totuși formând un singur corp arhitectonic, și ne-a evocat imaginea asta: *Les trois Grâces*...

– Bine, tu ești poet, îl întrerupse Hagi Pavel. Tu vezi lucruri pe care noi, ceștilalți...

Zalomit îl privi câteva clipe adânc, încruntat, apoi figura i se lumină deodată și zâmbi.

– Dacă vrei să știi, află că nu mai sunt de mult poet. Din după-amiaza aceea de iulie, când am dat prima oară cu ochii de *Les trois Grâces*, n-am mai încercat să scriu un singur vers. Am rămas ce trebuia să fiu de la început: un botanist. Nici o poetică din lume nu atinge perfecțiunea și semnificația celei mai timide flori... Se ridică brusc și le întinse mâna: Și acum, am să vă rog să mă iertați dacă vă las. Mă urc sus, la mine în cameră, să mă întind. M-a ajuns oboseala.

*

Tresări auzind pași pe cărare, și întoarse repede capul. La început nu-l recunoscu, cu bascul îndesat mult pe frunte și cu mantaua de ploaie pe umeri.

– Va să zică, nici dumitale nu ți-e somn, spuse Nicoleanu apropiindu-se.

Se așază lângă el, în iarbă, înfășurându-și cu grijă mantaua în jurul genunchilor.

– Chiar în miezul verii, adăugă, nopțile, aici, la munte, sunt întotdeauna reci. Să fii cu mare băgare de seamă...

– Sunt obișnuit, vorbi Zalomit fără să-l privească. Aria mea de specializare e flora Carpaților. Câtă a mai rămas, adăugă parcă mai mult pentru sine.

– Te-ai oprit să te odihnești chiar aici, la câțiva metri de locul unde...

– Cât să fie ceasul? îl întrerupse Zalomit, întorcând brusc capul către el. Mi-am lăsat ceasornicul pe mășuța de noapte...

– Nu poate fi mai mult de trei. Într-un ceas răsare soarele.

– Deci, n-au trecut decât vreo douăsprezece, treisprezece ore... Mi-e peste putință să înțeleg cum s-a întâmplat, reluă după câteva clipe.

Nicoleanu își strânse și mai mult, cu înfrigurare, mantaua în jurul corpului.

– Nici eu nu înțeleg, spuse. Când v-am auzit strigând și am sosit în goană, doar două, trei minute mai târziu, nu-mi venea să cred ochilor. Numai un copil neprinceput, de la oraș, care ar fi urcat pentru prima oară pe munte, sau cineva care și-ar fi pierdut brusc cunoștința, ar fi putut aluneca și ar fi căzut, rostogolindu-se. douăzeci, douăzeci și cinci de metri, fără să încerce să se apuce de vreo rădăcină, sau de vreun smoc de iarbă înaltă, sau chiar de pietre...

– Poate și-a pierdut cunoștința... Sau poate o fi avut o criză cardiacă sau altceva... Cred că asta se va putea afla...

– S-ar putea afla, îl întrerupse Nicoleanu, dacă autopsia va fi făcută la timp și de cine trebuie...

– Îi cunoșteai de mult? întrebă Zalomit întorcând din nou capul către el.

– Bine, nu l-am cunoscut decât în ultimii trei, patru ani. Evident, îl întâlnisem de câteva ori mai înainte. Cum, însă, nu aveam aceeași specialitate, sau, mai precis, el nu o mai avea, nu am avut nici prilejul atunci, prin anii 1960-65, să ne întâlnim mai des și să ne cunoaștem.

– De ce spuneai că nu mai avea aceeași specialitate? întrebă Zalomit.

Nicoleanu prelungea încurcat tăcerea, tot încercând să-și potrivească mantaua. În cele din urmă se ridică în picioare, căută mânecile mantalei, o îmbracă și își încheie nasturii până sus.

– De când nu v-ați mai văzut? întrebă într-un târziu.

– În ultima vreme ne întâlneam destul de rar, la câțiva ani o dată. Dar păstram legătura, prin prieteni comuni, prin colegi; ne scriam mai rar, căci eram amândoi foarte prinși, fiecare cu treburile și răspunderile noastre. Și, totuși, când a aflat de la Hagi Pavel că voi veni în a doua jumătate a lui iunie, la Poiana-Dornei, mi-a scris, propunându-mi să petrecem câteva zile împreună, toți trei, aici, la cabană... Dar de ce întrebî?

Nicoleanu își freca încurcat mâinile.

– Voiam să știu dacă erai la curent cu cercetările lui, mai precis, cu descoperirile lui de acum vreo zece, unsprezece ani, când mulți dintre noi, cei care ne specializam în biologia medicală, credeam că doctorul Tătaru descoperise, sau era pe cale de a descoperi, tratamentul cancerului.

– De asta auzisem mai demult. Și chiar am discutat câte ceva. Mai precis, îl întrebam eu, și, deși paralizat de modestia lui proverbială, Aurelian mi-a mărturisit odată că, dacă nu va fi împiedicat de împrejurări, în cel mult doi-trei ani, mortalitatea provocată de cancer va fi inferioară celei provocate de tuberculoză sau de sifilis.

– Da e adevărat. Asta se știa de mult; se știa că într-o zi problema cancerului va fi rezolvată, așa cum a fost rezolvată, bunăoară, problema ciumei și a turbării. Dar nu știu dacă doctorul Tătaru a intrat în amănunte.

– Nu cred. Spunea doar că experiențele sunt cât se poate de încurajatoare...

– Multe experiențe au fost încurajatoare, reluă Nicoleanu, și nu au dus la nici un rezultat. Experiențele doctorului Tătaru, care ne fascinaseră pe noi acum vreo doisprezece-treisprezece ani, erau de un alt ordin; presupuneau o metodologie revoluționară care nu avea nimic de-a face cu tot ce se încercase până atunci în tratamentul științific al cancerului. E drept, cum se obișnuiește în asemenea împrejurări, secretul trebuia păstrat până când rezultatele pozitive vor fi fost verificate în ceea ce unii numesc serii minimale, adică în cel puțin trei sau cinci clinici.

Așa că, pe atunci, nimeni dintre noi nu știa în ce constau experiențele. Dar aflasem ceva despre presupuzițiile lor metodologice. Și când, în ultimii doi-trei ani, am început să ne împrietenim, doctorul Tătaru mi-a mai spus ceva, evident, nu totul, dar destul ca să înțeleg că ce aflasem noi nu erau zvonuri, cum s-a susținut mai târziu... Pentru că mai târziu s-a susținut...

Se întrerupse ca și cum i-ar fi fost frică să încheie fraza și tăcu câta timp încurcat.

– În sfârșit, acum se poate spune, reîncepu brusc, pentru că, pe de o parte Aurelian Tătaru nu mai este, iar pe de altă parte pentru că s-ar părea (în chestiunile acestea nu se știe niciodată sigur ce e adevăr și ce e zvon sau propagandă) s-ar părea că experiențe similare au loc în laboratoarele din Rusia și din Statele Unite. Pe scurt, ideea doctorului Tătaru era aceasta – cancerul este provocat de o proliferare excesivă și anarhică a celulelor unui țesut sau ale unui organ. Procesul fiziologic e paradoxal, chiar contradictoriu. Pentru că fenomenul de multiplicare vertiginosă a celulelor indică o pulsionare pozitivă și anume regenerarea țesutului sau organului respectiv. În sine, apariția unui neoplasm, proliferarea masivă a celulelor ar trebui să conducă la regenerarea totală a țesutului și, în cele din urmă, la regenerarea, adică la întinerirea, corpului întreg. Dar această pulsionare organică pozitivă este anulată de ritmul demential al proliferării celulelor și de caracterul anarhic, haotic, al construcțiilor micro și macro celulare, s-ar spune că avem de-a face cu o tendință de creație devenită brusc amnezică, un proces fiziologic „a-teleologic”, amputat de intenționalitate, și care „crează” în neștire și la întâmplare, fără scop, fără plan, fără structură...

– Extraordinar! exclamă Zalomit. Pur și simplu extraordinar! Cât i-ar fi plăcut lui Goethe această interpretare a neoplasmului, ca o creație haotică și lipsită de sens!... Și dacă ar fi citit-o, cât i-ar fi plăcut lui Aurelian *Morfologia plantelor* a lui Goethe! N-am să-mi iert niciodată că n-am insistat, că nu l-am rugat mai insistent să-mi vorbească despre experiențele lui!...

– Poate că n-ar fi spus mai mult, reluă Nicoleanu. Suferea, cum am îndrăznit să-i spun odată, suferea de o modestie aproape patologică.

– Și atunci, ce s-a întâmplat? Căci n-am mai auzit vorbindu-se despre descoperirea tratamentului, și nici el, când ne întâlneam, nu mai pomenea nimic de experiențele acelea atât de promițătoare.

Nicoleanu oftă adânc și întinse brațul spre vale, ca și cum ar fi vrut să-i arate ceva, apoi se răzgândi și-și așeză cuminte palma pe genunchi.

– Ce s-a întâmplat, nu știu prea bine nici eu, dar a trebuit să întrerupă experiențele când a fost numit șeful Spitalului din Giulești. L-ai întâlnit cumva în acel an, prin 1960-61?

Zalomit rămase o clipă pe gânduri.

– Nu. Nici în 1960-61, nici în 1962.

– Cei care l-au văzut atunci n-au remarcat nici o amărăciune. Râdea tăcut, cum râdea el întotdeauna. „Ce n-am descoperit eu, au să descopere alții”, spunea, și apoi schimba vorba...

...Evident, era fatal; ar fi trebuit să înțeleg asta de mult. Cu experiența mea, ar fi trebuit. Proiectul Atlasului regional, trei monografii gata de tipar, și tot ce a urmat: zâmbetul lui Ursache, dând cu ochii de Catastrofa-Trei-Ierarhi, dar mai ales tăcerea lor când a luat cuvântul Imaculata-Concepțiune... Își simți tot sângele adunat în obraji și se trezi, brusc, întorcându-se cu tot corpul spre Nicoleanu.

– Dar în fond, cum înțelegea Aurelian să rectifice procesul de proliferare a celulelor? În ce constau experiențele azi?

– Pe cât pot reconstitui din cele știute de mine și auzite de la el, Tătaru spera să pună la punct o soluție organică, sau un ser, nu pot preciza mai mult, o soluție care, injectată în zona unde se declarase proliferarea, ar fi produs un fenomen, cum îi spuneam noi, în glumă, de „anamneză”, de „trezire” a instinctului teleologic, prezent în orice microorganism... Evident, astea sunt doar metafore. Ce credea el că era pe cale să descopere era un agent de restructuring a pulsionii organice. Odată mi-a spus: „În fond, descoperirea va fi utilizată mai mult în medicina întineririi decât în vindecarea cancerului. Pentru că, spunea, într-o generație, două, cancerul va dispărea ca flagel social, dar cu flagelul degenerării celulare și al îmbătrânirii mai avem de furcă...”

– Un fenomen de anamneză a instinctului teleologic prezent în orice microorganism, repetă Zalomit, pronunțând rar, sacadat, cuvintele. Dacă a înțeles asta, a înțeles tot... Cu un gest scurt, se ridică în picioare:

– Mi se pare că visez. Tot ce s-a întâmplat de ieri după-amiază mi se pare ireal...

– Și mie, spuse Nicoleanu ridicându-se cu oarecare greutate. Nu pot crede că s-a împiedicat și a alunecat douăzeci, douăzeci și cinci de metri pe povârniș, căci nici măcar nu e prăpastie...

– Mi se pare ireal, continuă Zalomit plecându-și capul, ireal că, după ce-am urmărit cu ochii, o bucată de vreme, mașina ambulantei, cu trupul lui Aurelian Tătaru, ne-am întors la cabană, și Dadu Hagi Pavel a comandat două sticle de vin... Mi-e peste putință să cred că așa a fost, că asta s-a întâmplat cu adevărat.

*

Îl trezi Hagi Pavel când, i se părea, abia adormise.

– Îmbracă-te repede, îi spuse. Au venit la anchetă. *Au fond, mon vieux, nous sommes suspects*, adăugă în șoaptă.

Ajuns în curte, l-a orbit lumina dimineții de vară. Erau toți strânși în jurul unui tânăr brun, încruntat, gesticulând cu un carnet în mâna stângă.

– Tovarășul profesor Filip Zalomit? îl întrebă. Ați sosit alaltăieri seara, cu o mașină a laboratorului de fiziologie botanică, de la Poiana-Dornei. Doctorul Aurelian Tătaru vă aștepta pe terasă, împreună cu tovarășul inginer Hagi Pavel și tovarășul doctor Nicoleanu. Așa e?

– Așa, spuse Zalomit neîndrăznind să-și privească tovarășii.

– Atunci putem porni. Și ca să câștigăm timp, luăm camioneta.

– Tovarășe Ciubotariu, interveni Hagi Pavel, e foarte aproape, nu e mai mult de un kilometru...

– Ca să câștigăm timp, repetă Ciubotariu.

După ce au coborât din camionetă, tuși de câteva ori și începu cu oarecare solemnitate:

– Ca să nu fie nici o confuzie, vă rog să nu mai vorbiți între dumneavoastră și să-mi arătați cum ați pornit pe cărarea aceasta ieri, 22 iunie, pe la ceasurile două, două și jumătate după amiază. Ați spus în declarații că doctorul Aurelian Tătaru pornise repede înainte, adică se depărtase de dumneavoastră. Cam la câți metri? întrebă întorcându-se spre Nicoleanu.

– Greu de precizat. Poate patruzeci – cincizeci de metri. În nici un caz mai mult de o sută de metri. Dar din cauza arborilor nu-l mai vedeam.

– Nu l-a mai văzut nici unul dintre dumneavoastră? întrebă Ciubotariu rotindu-și privirile de la unul la altul.

– Nu.

– Va să zică, nu l-ați mai văzut, încheie, și umezindu-și degetul, întoarse cu grijă o foaie din carnet. Acum, ca să nu fie nici o confuzie, să-mi arătați cum mergeați, la ce distanță unul de altul. Spune dumneata, tovarășe profesor.

– La început, umblam unul lângă altul. Apoi, când s-a îngustat cărarea, ne-am înșirat unul în spatele celuilalt. O bucată de vreme eu eram în față, dar apoi...

– Îmi dați voie, îl întrerupse Ciubotariu. Așa a fost? se adresă celorlalți doi. O bucată de vreme dumnealui a umblat în frunte?

– Chiar așa, spuse Hagi Pavel. Eu rămăsesem un pas, doi în urma lui, dar curând după aceea, să fi trecut cinci-șase minute, Filip, profesorul Zalomit, care, știți, e botanist, s-a oprit în dreptul unei buruieni și s-a aplecat s-o privească mai de aproape. Și atunci am trecut eu înaintea lui, urmat de doctorul Nicoleanu.

Ciubotariu îi privi pe rând, întrebându-i din ochi.

– Atunci să mergem, spuse. Umblați, pe cât se poate, cam tot așa cum ați umblat ieri. Eu rămân la urmă... Și, vă rog, nu vorbiți între dumneavoastră.

După vreo zece minute, Nicoleanu părăsi cărarea și-i spuse:

– Ieri, m-am oprit aici și le-am spus celorlalți să nu mă aștepte. Am urcat puțin, printre brazi, cam pe-acolo, arată întinzând brațul, Înțelegeți de ce... Eu sunt și medic și biolog, adăugă văzând că Ciubotariu îl asculta încruntat.

– Va să zică, de aceea n-ați fost de față...

– Cred că nici ei n-au fost de față...

Ciubotariu deschise din nou carnetul.

– Da, nici ei. Așa cel puțin au scris, fiecare din ei, în declarație. Și cât timp ați rămas singur?

– Poate opt-zece minute. Apoi am grăbit pasul, ca să-i ajung...

– Îi puteați vedea de departe?

– Nu. Cum vă puteți da seama și acum, numai după două, trei minute nu se mai vede nici unul. Cărarea cotește pe aici de mai multe ori și se pierde printre brazi...

– Atunci, să ne grăbim, spuse Ciubotariu.